

ликој народној манифестацији у Идвору између осталих били су присутни Стеван Дороњски, члан Председништва СФРЈ и Радован Влајковић, председник Председништва САПВ, који је као изасланик председника Ти-

та говорио на свечаности. На свечаности је прочитана и порука Председника Тита. Отворени су споменик, музеј Михаила Пупина и нова пошта.

Новица Ракочевећ

Бранко Кркељић, ДИМИТРИЈЕ ГЕОРГИЈЕВИЋ СТАРИК

Београд 1979.

„Монографијом о Димитрију Георгијевићу-Старику започињемо издавање „Мале шпанске библиотеке“, посвећене истакнутим интербригадистима у шпанском грађанском рату“ — пише у предговору књиге борац шпанског рата и првоборац наше револуције Чедо Капор. Он даље наглашава „да је намера издавача да у низу монографија о појединим учесницима у шпанском грађанском рату или о групама тих бораца јаче осветлимо њихове личности и отргнемо од заборава животне историје које су они исписали својим интернационалним револуционарним деловањем... те да се и биографија истакнутог интербригадисте, учесника октобарске и наше југословенске социјалистичке револуције, друга Димитрија Георгијевића, коју је написао Бранко Кркељић, појављује у јубиларној шездесетој годишњици онивања КПЈ и СКОЈ-а... Она садржи не само заједнички уводни део и биографију овог револуционара него осветљава историјске и друштвено-политичке чиниоце у завичају у ком је Димитрије Георгијевић понижао, затим велике историјске догађаје кроз које је он прошао и у којима је учествовао: први светски рат, октобарска револуција и учешће Југословена у њој, послереволуционарни догађаји у Совјетском Савезу, односно у Коминтерни, Стаљинове чистке, грађански рат у Шпанији, други светски рат и Георгијевићева улога у њему — у СССР-у и нашој земљи, као и послератна социјалистичка изградња Југославије...“

Овом значајном монографијом, као првом књигом шпанске библиотеке, коју је финансирао Савез бораца Ковина, публициста и

писац бројних фељтона Бранко Кркељић дао је велики прилог историји не само КПЈ већ и међународног радничког покрета, јер захвата и обрађује кроз Георгијевићево учешће највеће историјске догађаје столећа, који су утицали на измену света. Сама чињеница да је Георгијевић у октобарској револуцији у Русији примио друга Тита у Партију, представља посебан историјски догађај. Поред тога, његови сусрети са другом Титом од Великог октобра до Седмог конгреса СКЈ, као учесника у два рата и три револуције, у којим се догађајима име друга Тита сусреће у књизи преко 50 пута, истичући његов историјски профил, све то чини посебну вредност ове књиге.

Монографија се по структури састоји из седам делова, са уводним делом који садржи текстове друга Тита, Благоја Паровића, Долорес Ибарури Пасионарије и Сантјага Кариља, који су објављени као уводни чланци у зборнику „Шпанија 1936—1939“, и биће заједнички свим монографијама шпанске едисије „ради бољег осветљавања великог револуционарног чина у ком су учествовали јунаци шпанског рата“.

У првом делу монографије аутор је обрадио младост Димитрије Георгијевића и његове тешке животне услове у завичајном Ковину и у Аустроугарској Монархији чии је био поданик и војни обвезник, и као такав упућен на руски фронт.

У другом делу се износи Георгијевићев живот и рад у Русији од 1914. до 1921. године, тежак живот у логорима ратних заробљеника, формирање Прве српске добровољачке дивизије у Русији

и упућивање исте на фронт у Добруцу, где је у борбама преполовљена. Затим Георгијевићева малтретирања и хапшења у истој дивизији због револуционарног рада, учешће у фебруарској и октобарској руској револуцији и грађанском рату, у херојској одбрани Јекатеринослава и Царицина — „Црвеног Вердена“, и Првом југословенском комунистичком пуку, пут за Москву и сусрет са Лењином. Истиче се значај Ванредне конференције Југословенске групе при РКП(б) и формирање КПЈ, Георгијевићев мандат за Сибир и сусрет са Јосипом Брозом и његов пријем у Партију, учешће Георгијевића на Сверуској конференцији у Москви, рад на репатријацији ратних заробљеника за Југославију, његове дужности генералног секретара совјета депутата и одлазак на Свердловски универзитет.

Трећи део обухвата Георгијевићев партијски рад у СССР-у од 1921. до 1936. године, пролазак кроз Стаљинове чистке, партијски рад на Кавказу, учествовање на Лењиновој сахрани, на Првом свесавезном конгресу колхозника, сусрет са др Вукашином Марковићем и другим.

Четврто поглавље обухвата Георгијевићево учешће у шпанском грађанском рату од 1937. до 1939. године: Мадридску епопеју, Харамски фронт, Сарагонску офанзиву, повлачење из Шпаније, живот у француском логору Сен Сипријену, повратак за Совјетски Савез и сусрете са другом Титом у СССР-у.

Пето поглавље обухвата учешће Георгијевића у отаџбинском рату СССР-а, рад у Коминтерни, Вишој партијској школи и укидање Коминтерне.

Шести део говори о НОВ-у, формирању Прве југословенске бригаде у СССР-у, њеним организационим проблемима и борбеном путу, историјском путу маршала Тита у Москву и његовом сусрету са совјетским руководиоцима. Седмо и завршно поглавље обух-

вата Георгијевићев повратак домовини. Говори о новим сусретима са другом Титом, учешћу на Петом конгресу КПЈ, на коме по личном предлогу друга Тита постаје члан ЦК КПЈ, као и учешћу на VI и VII конгресу СКЈ. Затим су описани последњи дани и смрт ковинског револуционара.

Аутор је у завршној речи изнео свој двадесетогодишњи рад на прикупљању грађе о Георгијевићу, који се види и у приложеној научно-техничкој апаратури од близу 300 извора, објашњења и фуснота, библиографских података, докумената.

У књизи на 230 страница, илустрованој са преко 50 значајнијих фотографија, сусрећу се и имена неколико стотина најистакнутијих револуционара југословенског и међународног радничког покрета, а у фуснотама и објашњењима дати су њихови бројни биографски подаци, што представља мали лексикон ликова и догађаја. Све то са комплетним ликом Георгијевића и плејадом хероја и истакнутих револуционара у тим историјским збивањима, делује на читаоце као добро направљен документарни филм, па би књига могла и требало да послужи сценаристима да се направи један изврстан историјски филм. Под таквим утиском остаје и читалац при склапању последње стране ове изврсне књиге која се чита без предаха.

Сама чињеница да се међу рецензентима књиге налази Институт за савремену историју, као и имена др Николе Поповића, Отмара Креачића, Ивана Гошњака, Вељка Ковачевића, Лазара Удовичког, Чеда Капора, Јелене Георгијевић, Пера Мораче, др Тодора Тишме — доказује са коликом су одговорношћу издавач Савез бораца Ковин и суиздавач Удружење југословенских добровољаца шпанске републиканске војске приступили овом захвалном и значајном послу.

*проф. Божо Маркуш,
пукovníк ЈНА*